

Tomasz GRABIA

Finanse publiczne najważniejszych gospodarczo krajów europejskich

Celem artykułu jest porównanie sytuacji finansów publicznych dwunastu najważniejszych gospodarczo krajów europejskich pod względem PKB, tj.: Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Włoch, Hiszpanii, Holandii, Szwajcarii, Szwecji, Norwegii, Polski, Belgii i Austrii. Przyjęto okres badawczy 2001—2012. Oprócz wskaźników zadłużenia i salda budżetowego zanalizowano wskaźniki wydatków publicznych i socjalnych oraz przychodów budżetowych ogółem, a także przychodów z podatków majątkowych i dochodowych oraz związanych z produkcją i importem¹.

PKB, PKB PER CAPITA ORAZ WZROST GOSPODARCZY

Kontynent europejski zamieszkuje ok. 10% ludności świata. Jednocześnie w Europie wytwarzane jest 30% światowej produkcji gospodarczej². Włączając Rosję i Turcję, wśród trzydziestu krajów, których gospodarka jest zaliczana do największych znajduje się czternaście państw europejskich. Zaobserwować to można na podstawie tabl. 1, w której uszeregowano kraje według wartości nominalnego PKB w 2012 r. Wynika z niej, że najważniejszą gospodarczo rolę na świecie odgrywają Stany Zjednoczone, Chiny i Japonia. Jednak na kolejnych miejscach znalazły się już kraje europejskie: Niemcy, Francja i Wielka Brytania. Pomijając Rosję i Turcję, których terytoria w przeważającej części leżą na kontynencie azjatyckim³, do grona trzydziestu najważniejszych gospodarczo krajów na świecie zaliczane są również następujące państwa europejskie: Włochy (9 miejsce), Hiszpania (13), Holandia (18), Szwajcaria (20), Szwecja (22), Norwegia (23), Polska (24), Belgia (25) i Austria (28).

¹ Analizowane dane pochodzą przede wszystkim z bazy Eurostatu (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>). W przypadku braku niektórych danych dla Szwajcarii i Norwegii wykorzystano bazę OECD (<http://stats.oecd.org>) oraz Szwajcarskiego Federalnego Urzędu Statystycznego (www.bfs.admin.ch). Brak dostępności danych sprawia, że analiza dla tych krajów niekiedy kończy się na 2011 r., a nie 2012 r., jak w przypadku pozostałych państw (zob. tabl. 4—11).

² Gill (2012), s. 18 i 19.

³ W Azji leży 97% powierzchni Turcji i 75% powierzchni Rosji.

**TABL. 1. RANKING NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO KRAJÓW ŚWIATA
WEDŁUG NOMINALNEGO PKB W 2012 R.**

Miejsce w rankingu	K r a j e	PKB w mld USD
1	Stany Zjednoczone	15685
2	Chiny	8227
3	Japonia	5964
4	Niemcy	3401
5	Francja	2609
6	Wielka Brytania	2441
7	Brazylia	2396
8	Rosja	2022
9	Włochy	2014
10	Indie	1825
11	Kanada	1819
12	Australia	1542
13	Hiszpania	1352
14	Meksyk	1177
15	Korea Południowa	1156
16	Indonezja	878
17	Turcja	794
18	Holandia	773
19	Arabia Saudyjska	727
20	Szwajcaria	632
21	Iran	549
22	Szwecja	526
23	Norwegia	501
24	Polska	488
25	Belgia	485
26	Argentyna	475
27	Tajwan	474
28	Austria	399
29	Republika Południowej Afryki	384
30	Wenezuela	382

U w a g a. Drukiem pogrubionym wyróżniono kraje analizowane w artykule.

Ź r ó d ł o: *Report...* (2013).

Porównywanie krajów europejskich jest niezmiernie trudne, gdyż pod wieloma względami charakteryzują się one bardzo dużym zróżnicowaniem. Przykładowo PKB wytwarzany w Niemczech jest ok. 8,5 razy większy niż w Austrii. Jeśli z kolei weźmie się pod uwagę PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej (tabl. 2), to najgorzej wypada Polska. W naszym kraju miernik ten jest bowiem niższy: ok. 1,5 raza niż we Włoszech i Hiszpanii, ok. 1,8 raza niż w Belgii, Wielkiej Brytanii i Francji, ok. 2 razy niż w Austrii, Holandii, Szwecji i Niemczech, ok. 2,2 raza niż w Szwajcarii oraz ok. 2,7 raza niż w Norwegii.

**TABL. 2. PKB PER CAPITA WEDŁUG
PARYTETU SIŁY NABYWCZEJ
W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH
GOSPODARCZO KRAJACH
EUROPEJSKICH W 2012 R.**

K r a j e	PKB per capita według PPP w USD
Norwegia	55009
Szwajcaria	45418
Austria	42409
Holandia	42194
Szwecja	41191
Niemcy	39028
Belgia	37883
Wielka Brytania	36941
Francja	35548
Hiszpania	30557
Włochy	30136
Polska	20592

Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 1.

**TABL. 3. WZROST REALNEGO PKB W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO
KRAJACH EUROPEJSKICH**

K r a j e	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Śred- nia
Austria	0,5	1,6	0,9	2,6	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	2,1	2,7	0,8	1,6
Belgia	0,8	1,4	0,8	3,3	1,8	2,7	2,9	1,0	-2,8	2,4	1,8	-0,2	1,3
Francja	1,8	0,9	0,9	2,5	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	1,7	0,0	1,1
Hiszpania	3,6	2,7	3,1	3,3	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,7	-0,3	0,4	-1,4	1,7
Holandia	1,9	0,1	0,3	2,2	2,0	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,6	1,0	-1,0	1,1
Niemcy	1,2	0,0	-0,4	1,2	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,2	3,0	0,7	1,1
Norwegia	2,0	1,5	1,0	4,0	2,6	2,3	2,7	0,1	-1,6	0,5	1,2	3,2	1,6
Polska	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	1,9	3,8
Szwajcaria	1,2	0,4	0,0	2,4	2,7	3,8	3,8	2,2	-1,9	3,0	1,9	1,0	1,7
Szwecja	1,3	2,5	2,3	4,2	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5,0	6,6	3,7	0,8	2,2
Wielka Brytania	2,5	2,1	3,8	2,9	2,8	2,6	3,6	-1,0	-4,0	1,8	1,0	0,3	1,5
Włochy	1,8	0,5	0,0	1,7	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	0,2

Ź r ó d ł o: opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (dostęp 30.09.2013 r.).

W przypadku Polski, a częściowo także Hiszpanii, można jednak mówić o realnej konwergencji. Z tabl. 3 wynika bowiem, że biorąc pod uwagę badane dwunastolecie najwyższa przeciętna stopa wzrostu gospodarczego (niemal 4%) występowała w Polsce. Była ona również wysoka w Hiszpanii, ale głównie przed 2007 r. Proces konwergencji nie działa jednak w sposób automatyczny. Z jednej strony do krajów o najwyższym tempie wzrostu PKB (przeciętnie ok. 2%) należały także te, które już pod koniec XX w. były najlepiej rozwinięte,

czyli Norwegia, Szwajcaria i Szwecja. Z drugiej strony Włochy, które obok Polski i Hiszpanii należą do krajów o relatywnie mniejszym dobrobycie, miały przeciętnie zerową stopę wzrostu. Oznacza to, że wartość produkcji w tych krajach w 2012 r. była na podobnym poziomie, jak dwanaście lat wcześniej.

Na zróżnicowanie w rozwoju ekonomicznym analizowanych państw mają wpływ różnorodne czynniki, m.in. uwarunkowania geopolityczne, tradycja kulturowa i historia gospodarcza. Spośród dwunastu analizowanych krajów jedynie Polska miała po II wojnie światowej gospodarkę centralnie planowaną. Z kolei takie kraje, jak: Niemcy, Francja, Belgia, Holandia i Włochy już w 1951 r. przystąpiły do Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, która była poprzedniczką Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, a następnie Unii Europejskiej (UE). Do organizacji tych w kolejnych latach wstąpiły: Wielka Brytania (w 1973 r.), Hiszpania (w 1986 r.), Austria i Szwecja (w 1995 r.). W najsilniejszym stadium integracji znajdują się protoplaści UE (Niemcy, Francja, Belgia, Holandia i Włochy) oraz Hiszpania i Austria — w krajach tych obowiązuje euro jako wspólna waluta, natomiast nadal posiadają niezależne banki centralne i nie wprowadziły wspólnej waluty: Wielka Brytania (funty), Szwecja (korony) oraz Polska (złoty).

Warto podkreślić, że spośród analizowanej dwunastki dwa kraje o najwyższym PKB *per capita* nie należą do strefy euro i do UE. Norwegia jest jedynie członkiem Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), którego działalność oparta jest na swobodzie przepływu ludzi, kapitału, towarów i usług, Szwajcaria natomiast nie należy nawet do EOG.

DŁUG PUBLICZNY I SALDO BUDŻETU PAŃSTWA

Za podstawowy miernik stanu finansów publicznych uznaje się wskaźnik długu publicznego. Jest on obliczany jako relacja tego długu do PKB. W tabl. 4 przedstawiono ewolucję tego wskaźnika w okresie badanych 12 lat (2001—2012). Najbardziej zrównoważone finanse publiczne w końcu badanego okresu miała Norwegia, a następnie Szwajcaria i Szwecja. W krajach tych dług publiczny nie przekraczał w latach 2011 i 2012 40% PKB. Ponadto można zaobserwować, że oprócz Belgii jedynie te trzy kraje poprawiły stan swoich finansów w porównaniu z początkiem XXI w. Z następnej tablicy wynika również to, że jedynie w tych trzech państwach występowała nadwyżka budżetowa (przeciętnie w całym okresie). Szczególnie pozytywnie wyróżniała się pod tym względem Norwegia, w której nadwyżka wynosiła średnio 13,3% PKB.

Spośród pozostałych dziewięciu państw dług publiczny poniżej wyznaczonego traktatem z Maastricht progu 60% PKB utrzymywał się tylko w Polsce. Jednak w latach 2011 i 2012 dług publiczny Polski niebezpiecznie zbliżył się do tej wartości. Gdyby nie redukcja zadłużenia ze strony Klubu Londyńskiego i Klubu Paryskiego w latach 90. XX w. także w naszym kraju próg ten byłby zatem dawno przekroczone. Z tabl. 5 wynika też, że Polska była krajem o najwyższym w badanym okresie deficycie budżetowym, wynoszącym przeciętnie 5% PKB.

TABL. 4. WSKAŹNIK DŁUGU PUBLICZNEGO (w % PKB) W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARSTWACH EUROPEJSKICH

Kraje	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Średnia
Austria	66,8	66,2	65,3	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,2	72,0	72,5	73,4	66,7
Belgia	106,5	103,4	98,4	94,0	92,0	88,0	84,0	89,2	95,7	95,5	97,8	99,6	95,3
Francja	56,9	58,8	62,9	64,9	66,4	63,7	64,2	68,2	79,2	82,4	85,8	90,2	70,3
Hiszpania	55,6	52,6	48,8	46,3	43,2	39,7	36,3	40,2	53,9	61,5	69,3	84,2	52,6
Holandia	50,7	50,5	52,0	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	63,1	65,5	71,2	55,8
Niemcy	59,1	60,7	64,4	66,2	68,5	68,0	65,2	66,8	74,5	82,4	80,4	81,9	69,8
Norwegia	29,2	36,1	44,3	45,6	44,5	55,4	51,5	48,2	43,5	43,7	29,0	—	39,3
Polka	37,6	42,2	47,1	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,8	56,2	55,6	48,1
Szwajcaria ^a	49,5	52,9	53,4	52,8	50,8	45,4	41,8	39,2	37,7	36,3	35,0	—	45,0
Szwecja	54,7	52,5	51,7	50,3	50,4	45,3	40,2	38,8	42,6	39,4	38,4	38,2	45,2
Wielka Brytania	37,7	37,7	39,1	41,0	42,2	43,3	44,2	52,7	67,8	79,4	85,5	90,0	55,1
Włochy	108,3	105,4	104,1	103,7	105,7	106,3	103,3	106,1	116,4	119,3	120,8	127,0	110,5

^a Dług brutto konfederacji, kantonów i gmin (bez ubezpieczeń społecznych).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>; www.bfs.admin.ch (dostęp 30.09.2013 r.).

TABL. 5. SALDO BUDŻETU SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH (w % PKB) W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARSTWACH EUROPEJSKICH

Kraje	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Średnia
Austria	0,0	-0,7	-1,5	-4,4	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5	-2,5	-2,1
Belgia	0,4	-0,1	-0,1	-0,1	-2,5	0,4	-0,1	-1,0	-5,6	-3,8	-3,7	-3,9	-1,7
Francja	-1,5	-3,1	-4,1	-3,6	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,3	-4,8	-4,0
Hiszpania	-0,5	-0,2	-0,3	-0,1	1,3	2,4	1,9	-4,5	-11,2	-9,7	-9,4	-10,6	-3,4
Holandia	-0,2	-2,1	-3,1	-1,7	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,5	-4,1	-2,1
Niemcy	-3,1	-3,8	-4,2	-3,8	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8	0,2	-2,3
Norwegia	13,5	9,3	7,3	11,1	15,1	18,5	17,5	18,8	10,6	11,2	13,6	—	13,3
Polka	-5,3	-5,0	-6,2	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,4	-7,9	-5,0	-3,9	-5,0
Szwajcaria	-0,1	-1,2	-1,7	-1,8	-0,7	0,8	1,7	2,3	1,0	0,6	0,8	—	0,2
Szwecja	1,5	-1,3	-1,0	0,6	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,2	-0,5	0,8
Wielka Brytania	0,5	-2,1	-3,4	-3,5	-3,4	-2,7	-2,8	-5,1	-11,5	-10,2	-7,8	-6,3	-4,9
Włochy	-3,1	-3,1	-3,6	-3,5	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,8	-3,0	-3,5

Źródło: jak przy tabl. 4.

Pomimo, teoretycznie, obowiązku utrzymywania długu publicznego poniżej 60% PKB, osiem na dziesięć największych krajów unijnych wymogu tego w badanym okresie nie spełniało. W 2012 r. dług publiczny kształtował się w przedziałach PKB: 70—80% w Holandii i Austrii, 80—90% w Niemczech i Hiszpanii oraz 90—100% w Belgii, Francji i Wielkiej Brytanii. W dwóch ostatnich krajach można także zaobserwować największy wzrost wskaźnika zadłużenia w omawianym okresie. W Wielkiej Brytanii wzrósł on niemal trzykrotnie (o ponad 52 p.proc.), natomiast we Francji niemal dwukrotnie (o ponad 33 p.proc.). Obok Polski, państwa te generowały najwyższy deficyt budżetowy (średnio 4—5% PKB). W latach 2009 i 2010 w Wielkiej Brytanii kształtował się on nawet na poziomie dwucyfrowym. We Włoszech wskaźnik długu między pierwszym a ostatnim badanym rokiem praktycznie nie uległ zmianie. Z uwagi na bardzo wysoki poziom wyjściowy, to właśnie ten kraj miał jednak największe problemy ze zrównoważeniem finansów publicznych. W 2012 r. dług stanowił tam ponad 110% PKB.

TABL. 6. STOPY PROCENTOWE W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO KRAJACH EUROPEJSKICH

K r a j e	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Śred- nia
Austria	5,1	5,0	4,2	4,2	3,4	3,8	4,3	4,4	3,9	3,2	3,3	2,4	3,9
Belgia	5,1	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,4	3,8	3,3	4,2	3,0	4,0
Francja	4,9	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,2	3,6	3,1	3,3	2,5	3,9
Hiszpania	5,1	5,0	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,4	4,0	4,2	5,4	5,8	4,5
Holandia	5,0	4,9	4,1	4,1	3,4	3,8	4,3	4,2	3,7	3,0	3,0	1,9	3,8
Niemcy	4,8	4,8	4,1	4,0	3,4	3,8	4,2	4,0	3,2	2,7	2,6	1,5	3,6
Norwegia	6,2	6,4	5,0	4,4	3,7	4,1	4,8	4,5	4,0	3,5	3,1	2,1	4,3
Polska	10,7	7,4	5,8	6,9	5,2	5,2	5,5	6,1	6,1	5,8	6,0	5,0	6,3
Szwajcaria	3,4	3,2	2,7	2,7	2,1	2,5	2,9	2,9	2,2	1,6	1,5	0,6	2,4
Szwecja	5,1	5,3	4,6	4,4	3,4	3,7	4,2	3,9	3,3	2,9	2,6	1,6	3,7
Wielka Brytania	4,9	4,9	4,5	4,9	4,4	4,5	5,0	4,6	3,6	3,6	3,1	1,9	4,2
Włochy	5,2	5,0	4,3	4,3	3,6	4,0	4,5	4,7	4,3	4,0	5,4	5,5	4,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://stats.oecd.org> (dostęp 30.09.2013 r.).

Warto zauważyć, że ogólny trend dotyczący kształtowania się wskaźnika zadłużenia w analizowanym okresie zarówno na świecie, jak i w największych krajach europejskich (poza wspomnianymi Norwegią, Szwecją, Szwajcarią oraz i tak bardzo zadłużoną Belgią) był rosnący. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w wielu czynnikach. Wśród nich można wymienić m.in. wzrost opiekuńczej roli państwa, wzrost kosztów obsługi długu, ale także, co akurat należy ocenić pozytywnie, wzrost wydatków państwa na badania i rozwój (B+R)⁴.

Z uwagi na rosnącą spiralę zadłużenia coraz ważniejszą pozycję w wydatkach bieżących stanowi obsługa długu publicznego. W tabl. 6 zaprezentowano koszt

⁴ Gaudemet, Molinier (2000), s. 78—81.

tej obsługi mierzony średnią stopą oprocentowania obligacji skarbowych. Wynika z niej, że koszt ten zdecydowanie najniższy był w Szwajcarii (średnio 2,4%), a najwyższy w Polsce (średnio 6,3%). Między pozostałymi krajami różnica była niewielka (od 3,6% w Niemczech do 4,6% we Włoszech). Poziom tych stóp dodatnio skorelowany jest z reguły z poziomem długu i deficytu. Chcąc znaleźć źródło finansowania większego deficytu rząd musi bowiem zaoferować lepsze warunki potencjalnym pożyczkodawcom. Przykład naszego kraju, który pod względem wskaźnika długu ustępuje jedynie trzem państwom, pokazuje, że liczyć się muszą jednak także inne czynniki, takie jak wiarygodność makroekonomiczna danej gospodarki i jego waluty. Siłą rzeczy, z uwagi na niedawno zakończony proces transformacji gospodarczej, Polska ustępuje pod tym względem wszystkim pozostałym krajom.

Oprócz tych czynników, wskaźnik zadłużenia z pewnością zależny jest także od PKB, z którym zazwyczaj jest skorelowany ujemnie. Można tu mówić o wpływie bezpośrednim i pośrednim. Pierwszy ma związek ze zmianą mianownika w relacji dług—PKB. Oddziaływanie pośrednie z kolei wynika z faktu, że kryzys gospodarczy oznaczający spadek produkcji powoduje spadek dochodów budżetowych z podatków oraz wzrost wydatków na cele socjalne. Rośnie wówczas deficyt cykliczny, co powoduje wzrost wskaźnika zadłużenia, który z kolei spada w okresach ożywienia i rozkwitu. Kryzys gospodarczy, którego apogeum nastąpiło w 2009 r., w dużym stopniu tłumaczy zatem wzrost wskaźnika długu w większości badanych krajów. Warto jednak zwrócić uwagę, że takie kraje jak Norwegia i Szwajcaria potrafiły wypracować nadwyżki budżetowe, a tym samym zmniejszyć zadłużenie nawet w okresie 2008—2010.

Najlepsza sytuacja budżetowa w państwach o największym PKB na mieszkańca nie powinna dziwić, tym bardziej, jeśli weźmie się pod uwagę, że wskaźnik zadłużenia jest odniesiony właśnie do wartości produkcji. Zwolennicy tego typu poglądów podkreślają, że wysoki dług publiczny oznacza mniejszą wiarygodność państwa, przyczyniając się m.in. do obniżenia oceny przez agencje ratingowe. W efekcie inwestorzy mogą żądać wyższej premii za ryzyko, a tym samym jeszcze bardziej wzrastają stopy procentowe i koszt obsługi długu⁵. Nie należy także zapominać, że wzrost stóp procentowych może spowodować efekt wypychania inwestycji prywatnych, a także napływ walut zagranicznych, a tym samym aprecjację kursu waluty krajowej i spadek eksportu netto. Spadek wiarygodności kraju może przyczynić się również do wystąpienia tzw. ekwiwalencji ricardiańskiej, co oznacza, że również wzrost konsumpcji wywołany wzrostem wydatków rządowych w okresie krótkim może zostać zniwelowany w okresie długim.

Biorąc pod uwagę te czynniki nie powinny dziwić wyniki badań empirycznych, zgodnie z którymi państwa o wyższym poziomie zadłużenia osiągały w okresie 1790—2009 gorsze wyniki gospodarcze, jeśli chodzi o stopę wzrostu

⁵ Alesina (2010), s. 4.

PKB⁶. Należy jednak zdawać sobie sprawę, że to, czy dla gospodarki lepsza będzie ekspansywna czy restrykcyjna polityka fiskalna zależy może od rodzaju oczekiwań i zachowania podmiotów gospodarczych, wyjściowego stanu finansów publicznych oraz rozmiaru i wiarygodności prowadzonych dostosowań itp.⁷. Pomijając ten problem warto podkreślić, że w tego typu analizach zmienną egzogeniczną jest poziom długu, podczas gdy w badanych przypadkach w artykule chodzi o kierunek zależności od PKB do długu publicznego.

Poszerzenie analizy o jeszcze inne, także pozaeuropejskie, państwa wskazuje, że kraje zamożniejsze mają zazwyczaj wyższe wskaźniki zadłużenia nie tylko w wyrażeniu nominalnym czy nawet realnym, ale także w stosunku do — również wyższego — PKB. Wynikać to może z faktu, że mnożniki fiskalne są dodatnie (zacieśnienie fiskalne powoduje spowolnienie gospodarcze). Efekty te są przy tym silniejsze w warunkach słabszej koniunktury. Biorąc to pod uwagę można odwrócić sytuację i stwierdzić, że niekiedy wyższy poziom rozwoju gospodarczego danego kraju mógł być związany z ekspansywną polityką budżetową i wzrostem długu publicznego. Alternatywne wyjaśnienie możliwej dodatniej korelacji między długiem publicznym i PKB w okresie długim może być następujące: kraje bogatsze mają większą wiarygodność makroekonomiczną i dlatego w czasach ogólnoświatowego wzrostu biurokracji i populizmu politycznego mogą pozwolić sobie na wyższy dług.

Do takiego wniosku można dojść, jeśli weźmie się pod uwagę, jakie konkretnie kraje są obecnie najbardziej zadłużone. Zgodnie z danymi OECD pod koniec 2010 r. były to: Japonia (ok. 200% PKB), Grecja (147,8%), Włochy (109%), Belgia (96,8%), Portugalia (88%) oraz Wielka Brytania (85,5%)⁸. Az trzy z nich

⁶ Badania te przeprowadzone zostały przez Reinhart i Rogoffa. W analizie wzięli oni pod uwagę dwadzieścia następujących krajów: Australię, Austrię, Belgię, Kanadę, Danię, Finlandię, Francję, Niemcy, Grecję, Irlandię, Włochy, Japonię, Holandię, Nową Zelandię, Norwegię, Portugalię, Hiszpanię, Szwecję, Wielką Brytanię i Stany Zjednoczone. W każdym z tych państw zanalizowali poziom długu publicznego do PKB w jak najdłuższym, w zależności od dostępności danych, okresie (najdłuższy szereg od 1790 r. do 2009 r. w Stanach Zjednoczonych, najkrótszy od 1949 r. do 2009 r. w Irlandii). Badania te wykazały, że przeciętna stopa wzrostu gospodarczego wyniosła dla krajów i okresów o wskaźniku długu publicznego: poniżej 30% — 3,9%; pomiędzy 30% a 60% — 3,1%; pomiędzy 60% a 90% — 2,8%; powyżej 90% — 1,9% — Reinhart, Rogoff (2010), s. 575—577.

⁷ Giudice i in. (2003), s. 4.

⁸ stats.oecd.org (dostęp 30.09.2013 r.). W przypadku Włoch, Belgii i Wielkiej Brytanii wartości te różnią się zatem nieznacznie od podanych w tabl. 4 (na podstawie Eurostatu). Podobnie jest zresztą także w przypadku Polski. Przedstawione poprzednio wartości różnią się bowiem chociażby od publikowanych przez GUS. Warto zaznaczyć, że GUS prowadzi w dziedzinie finansów publicznych badania wtórne na podstawie zbiorów danych udostępnianych przez Ministerstwo Finansów na potrzeby rachunków narodowych i notyfikacji długu publicznego — Marczuk (2012), s. 4. Rozbieżność danych statystycznych według różnych instytucji może niekiedy stanowić poważny problemem badawczy. Jeśli chodzi o finanse publiczne, precyzja byłaby tym bardziej wskazana, że wartość wskaźnika długu może decydować o budżecie na przyszły rok (np. po przekroczeniu jednego z progów ostrożnościowych), a nawet o przyłączeniu lub nieprzyłączeniu danego kraju do strefy euro.

(Japonia, Włochy i Wielka Brytania), obok Stanów Zjednoczonych, Chin, Niemiec i Francji, należą do grupy siedmiu największych pod względem gospodarczym krajów świata. Znamienne jest, że w grupie tej wskaźnik zadłużenia mniejszy od 60% (jak już wspomniano jest to wartość referencyjna z Maastricht dla członków UE) był jedynie w Chinach. Dla porównania spośród 34 krajów OECD w 2010 r. prognoza tego nie przekraczała 21 państw, czyli ponad 61%. Zdecydowanie najkorzystniejszą sytuacją budżetową wyróżniały się Estonia i Chile, w których wskaźnik zadłużenia był na poziomie jednocyfrowym. Ponadto poniżej 20% wskaźnik ten kształtował się jeszcze w Luksemburgu i Australii. Kraje te pod względem liczby ludności i absolutnego PKB można zaliczyć do stosunkowo niewielkich (Australia i Chile) lub bardzo małych (Estonia i Luksemburg).

Jak wykazała przeprowadzona analiza, relatywnie niski poziom wskaźnika zadłużenia (poniżej 40%) występował również w Norwegii, Szwajcarii i Szwecji. W świetle powyższej analizy obecność tych krajów w gronie państw o najniższym zadłużeniu może zatem zastanawiać, gdyż należą one także do grupy krajów najwyżej rozwiniętych. Warto w tym miejscu jeszcze raz podkreślić, że kraje te nie należą do strefy euro, a Norwegia i Szwajcaria nie są członkami UE. W państwach tych mniejszy był także wzrost wydatków publicznych. Relatywnie najlepszy stan finansów publicznych tych krajów nie może być jednak tłumaczony jedynie brakiem członkostwa w strukturach unijnych. Należy także wziąć pod uwagę uwarunkowania gospodarcze, tradycje i specyfikę tych krajów. Są one bowiem albo bogate w surowce (jak Norwegia i Szwecja) albo też, jak Szwajcaria, wytwarzają produkty przy wykorzystaniu zaawansowanych technologii i mają najbardziej na świecie rozwinięty sektor bankowo-ubezpieczeniowy i przemysł.

WYDATKI PUBLICZNE I DOCHODY BUDŻETOWE

Uzupełnieniem analizy dotyczącej finansów publicznych w dwunastu największych pod względem gospodarczym krajach europejskich może być porównanie wskaźników wydatków publicznych (tabl. 7) i przychodów budżetowych (tabl. 9). W ramach tych pierwszych przedstawiono także wydatki na cele socjalne (tabl. 8), zaś w ramach drugich przychody z podatków dochodowych i majątkowych (tabl. 10) oraz związanych z produkcją i z importem (tabl. 11).

TABL. 7. WYDATKI PUBLICZNE W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO KRAJACH EUROPEJSKICH W % PKB

Kraje	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Średnia
Austria	51,3	50,7	51,3	53,8	50,0	49,1	48,6	49,3	52,6	52,6	50,5	51,2	50,9
Belgia	49,1	49,8	51,0	49,2	51,9	48,5	48,2	49,8	53,7	52,6	53,4	54,8	51,0
Francja	51,7	52,9	53,4	53,3	53,6	53,0	52,6	53,3	56,8	56,6	55,9	56,6	54,1
Hiszpania	38,7	38,9	38,4	38,9	38,4	38,4	39,2	41,5	46,3	46,3	45,2	47,0	41,4
Holandia	45,4	46,2	47,1	46,1	44,8	45,5	45,3	46,2	51,4	51,2	49,8	50,4	47,5
Niemcy	47,6	47,9	48,5	47,1	46,9	45,3	43,5	44,1	48,2	47,7	45,3	45,0	46,4

**TABL. 7. WYDATKI PUBLICZNE W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO
KRAJACH EUROPEJSKICH W % PKB (dok.)**

Kraje	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Śred- nia
Norwegia	44,1	47,1	48,2	45,1	41,8	40,0	40,3	39,8	46,2	45,2	43,9	43,2	43,7
Polska	43,8	44,3	44,7	42,6	43,4	43,9	42,2	43,2	44,6	45,4	43,4	42,3	43,7
Szwajcaria	34,8	36,9	36,3	35,9	35,2	33,2	32,1	32,1	34,1	33,8	33,8	—	34,4
Szwecja	54,5	55,6	55,7	54,2	53,9	52,7	51,0	51,7	54,9	52,3	51,2	52,0	53,3
Wielka Brytania	40,2	41,4	42,2	43,1	43,8	44,0	43,7	47,7	51,3	50,4	48,6	48,5	45,4
Włochy	47,7	47,1	48,1	47,5	47,9	48,5	47,6	48,6	51,9	50,4	49,9	50,6	48,8

Źródło: jak przy tabl. 3.

Z tabl. 7 wynika, że przeciętna relacja wydatków publicznych do PKB najniższa była w Szwajcarii (zawsze poniżej 35%), a w dalszej kolejności w Hiszpanii, Polsce i Norwegii (przeciętnie między 40—45%). Tylko częściowo pokrywa się to zatem z rankingiem sporządzonym na podstawie wskaźnika długu publicznego. W tym kontekście nieco zaskakiwać może dość znaczny udział wydatków publicznych w PKB (ponad 43% pod koniec badanego okresu) w Norwegii, która wykazuje najniższy dług publiczny. Należy jednak pamiętać, że model skandynawski opiera się na relatywnie dużym poziomie fiskalizmu z bardzo rozwiniętym systemem pomocy społecznej. Jeszcze bardziej widoczne jest to w przypadku Szwecji, w której poziom wydatków publicznych przekraczał w ostatnich latach 50% PKB. Podobnie było jednak także we Francji, Belgii i Austrii.

**TABL. 8. WYDATKI SOCJALNE W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO
KRAJACH EUROPEJSKICH W % PKB**

Kraje	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Śred- nia
Austria	18,9	19,2	19,4	19,1	18,8	18,4	17,8	18,1	19,7	19,7	19,0	19,1	18,9
Belgia	15,4	15,8	16,1	15,8	15,7	15,5	15,4	15,8	17,3	17,0	17,1	17,6	16,2
Francja	17,1	17,5	17,7	17,7	17,8	17,8	17,7	17,8	19,4	19,5	19,4	19,8	18,3
Hiszpania	11,7	11,8	11,7	11,7	11,6	11,4	11,6	12,5	14,7	15,4	15,4	16,1	13,0
Holandia	11,1	11,2	11,5	11,4	10,9	10,8	10,3	10,3	11,4	11,7	11,8	12,1	11,2
Niemcy	18,2	18,7	19,0	18,7	18,5	17,7	16,5	16,3	17,9	17,2	16,4	16,3	17,6
Norwegia	13,6	14,7	15,5	14,5	13,2	12,2	12,1	11,6	13,7	13,6	13,3	13,3	13,4
Polska	16,9	17,0	16,9	16,0	15,7	15,2	14,2	14,0	14,7	14,8	14,1	14,2	15,3
Szwajcaria	10,5	10,9	11,6	11,5	11,5	10,9	10,5	10,1	11,2	11,1	10,9	—	11,0
Szwecja	15,7	15,9	16,4	16,0	15,7	15,2	14,4	14,4	15,7	14,7	14,0	14,5	15,2
Wielka Brytania	12,9	12,9	12,8	12,9	12,8	12,5	12,6	13,2	15,0	15,1	15,1	15,7	13,6
Włochy	16,1	16,5	16,7	16,8	16,9	16,9	17,0	17,6	19,2	19,2	19,3	19,9	17,7

Źródło: jak przy tabl. 3.

Jak wynika z kolei z tabl. 8, we Francji i Austrii notowano także największy w stosunku do PKB poziom wydatków socjalnych (średnio powyżej 18%). Po-

nadto do krajów o najwyższych wydatkach socjalnych zaliczyć należy także Włochy i Niemcy (średnio powyżej 17%). W tym drugim przypadku widoczna jest jednak tendencja malejąca. Na przeciwnym biegunie ponownie znalazła się Szwajcaria, a oprócz niej także Holandia (średnio ok. 11%). Z kolei w Szwecji i Norwegii poziom tych wydatków nie przekraczał w ostatnich latach 15% PKB, co oznaczało wartość zbliżoną do Polski. Warto jednak pamiętać, że poziom ten liczony jest w relacji do wyższego (zwłaszcza w Norwegii) poziomu PKB na mieszkańca.

TABL. 9. PRZYCHODY BUDŻETOWE W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO KRAJACH EUROPEJSKICH W % PKB

K r a j e	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Śred- nia
Austria	51,1	49,8	49,7	49,2	48,2	47,5	47,6	48,3	48,5	48,1	48,0	48,7	48,7
Belgia	49,5	49,6	50,9	48,9	49,3	48,8	48,1	48,7	48,1	48,7	49,5	50,8	49,2
Francja	50,0	49,6	49,3	49,6	50,6	50,6	49,9	49,9	49,2	49,5	50,6	51,7	50,0
Hiszpania	38,1	38,7	38,0	38,8	39,7	40,7	41,1	37,0	35,1	36,6	35,7	36,4	38,0
Holandia	45,1	44,1	43,9	44,3	44,5	46,1	45,4	46,7	45,8	46,1	45,4	46,4	45,3
Niemcy	44,5	44,1	44,3	43,3	43,6	43,7	43,7	44,0	45,1	43,6	44,5	45,2	44,1
Norwegia	57,4	56,3	55,5	56,2	56,8	58,3	57,6	58,6	56,7	56,3	57,3	57,0	57,0
Polska	38,5	39,3	38,5	37,2	39,4	40,2	40,3	39,5	37,2	37,6	38,4	38,4	38,7
Szwajcaria	34,5	34,7	34,3	33,8	34,1	33,8	33,1	34,0	34,9	34,0	34,3	—	34,1
Szwecja	56,1	54,1	54,4	54,6	55,8	54,9	54,5	53,9	54,0	52,3	51,2	51,3	53,9
Wielka Brytania	40,7	39,3	38,8	39,6	40,4	41,3	40,9	42,6	39,9	40,3	40,8	42,2	40,6
Włochy	44,5	44,0	44,4	44,0	43,4	45,0	46,0	45,9	46,5	46,1	46,2	47,7	45,3

Ź r ó d ł o: jak przy tabl. 3.

Opinia o największym poziomie fiskalizmu właśnie w krajach skandynawskich znajduje odzwierciedlenie jeśli weźmie się pod uwagę przychody budżetowe (tabl. 9). W przypadku Norwegii wynosiły one przeciętnie aż 57% PKB, a w przypadku Szwecji niemal 54% PKB. Okazuje się zatem, że szczelny system z wysokimi podatkami jest główną przyczyną relatywnie dobrej sytuacji finansów publicznych w tych krajach. W końcu badanego okresu przychody te przekraczały 50% PKB także w Belgii i Francji, które mimo to, w końcu badanego okresu, znajdowały się w stosunkowo złej sytuacji fiskalnej.

Najniższy poziom fiskalizmu obowiązywał w Hiszpanii, Polsce i Szwajcarii, gdzie w końcu badanego okresu przychody budżetowe nie przekraczały 40% PKB. Warto podkreślić, że zdecydowanie najniższy ich wskaźnik można odnotować w Szwajcarii. Przykład tego kraju pokazuje zatem, że zdrowa sytuacja finansów publicznych jest możliwa również przy relatywnie niskim fiskalizmie. Przeciętne w badanym okresie przychody budżetowe wynosiły tam zaledwie ok. 34% PKB. Najniższe zarówno wydatki, jak i przychody budżetowe mogą świadczyć o zupełnie innym modelu niż norweski, a także o największej wolności gospodarczej w tym kraju spośród wszystkich analizowanych.

TABL. 10. PRZYCHODY BUDŻETOWE Z PODATKÓW DOCHODOWYCH I MAJĄTKOWYCH W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO KRAJACH EUROPEJSKICH W % PKB

Kraje	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Średnia
Austria	14,9	13,8	13,6	13,4	12,8	12,8	13,3	14,0	12,7	12,7	13,0	13,3	13,4
Belgia	17,2	17,1	16,6	16,6	16,9	16,5	16,3	16,5	15,2	15,6	16,0	16,4	16,4
Francja	12,2	11,3	11,0	11,1	11,3	11,8	11,5	11,6	9,9	10,6	11,2	12,0	11,3
Hiszpania	10,1	10,7	10,0	10,3	11,0	11,8	13,0	10,7	9,6	9,5	9,6	10,1	10,5
Holandia	11,4	11,4	10,7	10,4	11,4	11,5	11,9	11,7	11,8	11,9	11,4	10,9	11,4
Niemcy	11,3	10,9	10,8	10,6	10,9	11,7	12,1	12,2	11,5	10,9	11,4	12,1	11,4
Norwegia	20,1	19,7	19,4	20,9	22,1	22,6	21,4	22,1	20,1	20,9	21,4	21,1	21,0
Polska	6,3	6,7	6,5	6,5	7,0	7,5	8,6	8,6	7,4	6,9	7,0	7,2	7,2
Szwajcaria	14,0	14,5	14,1	14,1	14,5	14,6	14,4	14,9	15,3	14,7	14,9	—	14,5
Szwecja	20,7	19,4	20,1	20,8	22,0	22,2	21,2	19,8	19,6	19,2	18,5	18,3	20,2
Wielka Brytania	16,6	15,6	15,0	15,2	16,0	16,7	16,4	16,7	15,7	15,5	15,7	15,1	15,9
Włochy	14,7	13,8	13,3	13,3	13,2	14,3	15,0	15,2	14,6	14,6	14,3	15,1	14,3

Źródło: jak przy tabl. 3.

TABL. 11. PRZYCHODY BUDŻETOWE Z PODATKÓW ZWIĄZANYCH Z PRODUKCJĄ I Z IMPORTEM W DWUNASTU NAJWAŻNIEJSZYCH GOSPODARCZO KRAJACH EUROPEJSKICH W % PKB

Kraje	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Średnia
Austria	14,7	14,8	14,8	14,7	14,5	14,0	13,9	14,1	14,6	14,5	14,3	14,5	14,5
Belgia	12,5	12,6	12,6	12,9	13,0	13,1	12,7	12,5	12,5	12,8	12,6	12,9	12,7
Francja	14,8	15,0	15,0	15,3	15,4	15,3	15,1	14,9	15,1	14,9	15,3	15,4	15,1
Hiszpania	11,1	11,2	11,5	11,9	12,4	12,5	11,6	9,8	8,8	10,5	9,9	10,2	11,0
Holandia	12,2	12,1	12,1	12,4	12,4	12,6	12,5	12,2	11,9	12,1	11,5	11,4	12,1
Niemcy	10,6	10,6	10,8	10,6	10,5	10,5	10,9	10,9	11,5	11,0	11,3	11,3	10,9
Norwegia	13,4	13,4	13,0	12,7	12,2	12,2	12,5	11,1	12,0	12,0	11,6	11,4	12,3
Polska	12,5	13,2	13,2	12,9	13,6	14,2	14,1	14,2	12,8	13,6	13,8	12,9	13,4
Szwajcaria	7,1	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9	6,7	6,5	6,5	6,6	6,6	—	6,8
Szwecja	15,9	16,3	16,4	16,2	16,3	16,5	16,5	17,9	18,7	17,8	18,5	18,5	17,1
Wielka Brytania	13,0	13,0	12,9	12,9	12,5	12,5	12,4	12,0	11,6	12,7	13,3	13,3	12,7
Włochy	14,1	14,2	13,9	14,0	14,1	14,8	14,6	13,7	13,6	14,0	14,1	14,9	14,2

Jeśli chodzi o przychody budżetowe z podatków dochodowych i majątkowych, to na podstawie tabl. 10 można zaobserwować, że zdecydowanie najwyższy ich wskaźnik występował w Szwecji i Norwegii (średnio ponad 20% PKB). Potwierdza się zatem, że w krajach tych są bardzo wysokie obciążenia podatkowe. Najniższy procent w stosunku do PKB podatki te stanowiły w Hiszpanii (przeciętnie ok. 10,5%), a zwłaszcza w Polsce (średnio nieco ponad 7%). W naszym kraju relatywnie niskie są bowiem podatki od majątku, m.in. nadal nie obowiązuje tzw. kataster, czyli roczny podatek od wartości nieruchomości. Zdecydowanie najważniejszym źródłem wpływów do budżetu w Polsce są podatki pośrednie. Mamy tu zatem do czynienia z przeniesieniem ciężaru opodatkowania z dochodów na konsumpcję.

Jeśli weźmie się pod uwagę wartości wskaźnika przychodów budżetowych z podatków związanych z produkcją i z importem, pozycja Polski w rankingu

obciążeń fiskalnych nie jest już najlepsza (tabl. 11). Tego rodzaju podatki stanowiły bowiem w naszym kraju w analizowanym okresie ok. 13—14% PKB, a zatem więcej niż np. w Norwegii. Zdecydowanie korzystnie pod tym względem wyróżniała się znowu Szwajcaria, a w dalszej kolejności Hiszpania i Niemcy. Z kolei ponownie krajem o największych obciążeniach nakładanych na podatników okazała się Szwecja, a oprócz niej także Francja, Włochy i Austria.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wskazuje na zdecydowanie wzrostową tendencję zadłużania się większości najważniejszych gospodarczo krajów Europy w ciągu ostatnich dwunastu lat.

Spośród analizowanych państw nie dotyczyło to jedynie Norwegii, Szwajcarii, Szwecji i Belgii. Przyczyn takiego stanu rzeczy było wiele. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na uniwersalność oraz aktualność prawa Wagnera⁹, pomimo że zostało ono sformułowane w XIX w. Prawo to mówi o tym, że wraz z rozwojem społecznym następuje stały wzrost nie tylko wydatków rządowych w ujęciu absolutnym, ale także względnym w odniesieniu do PKB. Wynika to m.in. ze: wzrostu liczby ludności, zwiększenia opiekuńczej roli państwa, rosnących kosztów obsługi długu, wzrastających wydatków państwa na B+R oraz wzrostu biurokracji.

Biorąc pod uwagę, że wskaźnik zadłużenia najbardziej powiększył się w okresie 2008—2010, należy podkreślić, że w ostatnich latach jedną z najważniejszych przyczyn rosnącego długu publicznego był kryzys finansowy i gospodarczy. Z uwagi na liczne w gospodarce sprzężenia zwrotne, kryzys fiskalny często jest następstwem lub współwystępuje ze spadkowymi fazami cyklu koniunkturalnego.

Spośród badanych krajów do najbardziej zadłużonych należały: Włochy, Belgia, Francja i Wielka Brytania. W pierwszym z tych państw dług publiczny w każdym z analizowanych lat przekraczał 100% PKB. Z kolei w ostatnim z nich miał miejsce zdecydowanie największy wzrost długu (w omawianym dwunastolecu trzykrotny).

Krajami o najbardziej zrównoważonych finansach publicznych były natomiast Norwegia, Szwajcaria i Szwecja, w których dług publiczny nie przekraczał 40% PKB. W krajach skandynawskich wysokie były zarówno przychody z podatków, jak i wydatki publiczne. Zdecydowanie inny model polityki fiskalnej obowiązywał natomiast w Szwajcarii, gdzie zarówno przychody z podatków, jak i wydatki publiczne były relatywnie najniższe.

dr Tomasz Grabia — *Uniwersytet Łódzki*

⁹ Jego twórca Adolf Wagner był wybitnym niemieckim przedstawicielem nauki finansów publicznych. Swoje poglądy, tezy i rozważania przedstawił w czterotomowym dziele zatytułowanym *Finanzwissenschaft*, wydanym w 1877 r. (I tom) — 1889 r. (IV tom) — Owsiak (2005), s. 52.

LITERATURA

- Alesina A. (2010), *Fiscal Adjustments: lessons from recent history*, prepared for the Ecofin meeting in Madrid, April 2010, <http://www.economics.harvard.edu>
- Gaudemet P. L., Molinier J. (2000), *Finanse publiczne*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
- Gill I. (2012), *5 mitów o Europie, superpotężde stylu życia*, „Gazeta Wyborcza”, 29.10.2012 r.
- Giudice G., Turrini A., Veld J. (2003), *Can fiscal consolidations be expansionary in the EU? Ex-post evidence and ex-ante analysis*, „Economic Papers”, No. 175, European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs, Brussels
- Marczuk I. (2012), *Program badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2013*, „Wiadomości Statystyczne”, GUS, nr 12
- Owsiak S. (2006), *Finanse publiczne, Teoria i praktyka*, Warszawa
- Reinhart C. M., Rogoff K. S. (2010), *Growth in a Time of Debt*, „American Economic Review”, No. 100
- Report for Selected Countries and Subjects* (2013), World Economic Outlook Database, April 2013, International Monetary Fund

SUMMARY

The aim of the article is to compare the situation of public finance in the twelve largest European economies, i.e. Germany, France, Great Britain, Italy, Spain, the Netherlands, Switzerland, Sweden, Norway, Poland, Belgium and Austria. In addition to debt and budget balance indicators the author analyzes social and public expenditure and total budgetary revenues indicators, as well as revenues from property and income taxes as well as the related to production and imports. The key determinants of a Europe-wide trend of permanent increase in borrowing countries are indicated, too.

РЕЗЮМЕ

Целью статьи является сопоставление ситуации государственных финансов в двенадцати самых важных по отношению к ВВП европейских странах: Германии, Франции, Великобритании, Италии, Испании, Нидерландах, Швейцарии, Швеции, Норвегии, Польше, Бельгии и в Австрии. Кроме показателей задолженности и бюджетного сальдо были анализированы показатели государственных и социальных расходов, доходов бюджета всего, доходов от налогов на недвижимость и на прибыль, а также связанных с производством и импортом. Кроме того были указаны самые важные детерминанты европейских тенденций непрерывного роста задолженности государств.